

УТВЕРЖДЕНО

Мужухоева Лиза Исраиловна 17:23, 16/11/23

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Ингушетия

ГБОУ «Гимназия «Марем» г.Магас»

РАССМОТРЕНО

Руководитель МО

Тумгоева А.М.

«28» 08 2023 г.

СОГЛАСОВАНО

Зам. директора по УВР

Алиханова Р.Т.

«29» 08 2023 г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор

Мужухоева Л.И.
«31» 08 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

по ингушскому языку

для обучающихся 1-4 классов

2023-2024г.

г.Мага

Программа разработана на основании Федерального базисного учебного плана Российской Федерации, утвержденного приказом Министерства образования Российской Федерации от 9 марта 2004 г. № 1312 реализующих программы общего образования» (в ред. приказов Минобрнауки России от 20.08.2008 № 241, от 30.08.2010 № 889, от 03.06.2011 №1994, от 01.02.2012 №74); Федерального перечня учебников, рекомендованных Министерством образования РФ, с учетом требований к оснащению образовательного процесса, в соответствии с содержанием наполнения учебных предметов компонента государственного стандарт общего образования, Базисного учебного плана 2023 -2024 учебный год для образовательных организаций РИ, реализующих программы общего образования.

Обучение ведется по учебнику «Абат» З.З.Тимиев, С.А. Шадиев "Сердало" 2017г.

На изучение ингушского языка и литературы в 1 классе отводится 3 ч. в неделю.
(102ч.)

Структура документа

Рабочая программа по ингушскому языку включает разделы: пояснительную записку; цели изучения ингушского языка, основное содержание с примерным распределением учебных часов по разделам курса, требования к уровню подготовки учащихся, календарно-тематическое планирование, литературу.

Используемый учебно-методический комплект: Абат 1 класс З.З.Тимиев., С.А. Шадиев

Цель: формирование индивидуальности ребёнка, как средства становления всех форм общения – говорения, письма, слушания, чтения, средство понимания окружающего мира и самого себя.

Кхетора каьхат Занятий чулоацам

Йоазув-дешар 1омадари къамаьл шаьрдари.(33 сахьат).

Хьалхарча классе деша доаг1ача бера ше дезала юкье бийца наьна мотт ха беза. Цу метала уйла ю цо. Массадолла х1ама наьна мета къамаьла формах кхетадеши довзаши да бера,наьна метала еррига ший уйлаш д1аала 1омалу из.

Хьалхарча классе наьна меттала болх д1аболабарца школо бера йовзийт халкъ вахара опыт.

Хьалхарча классе хьехархочо берашта деш Г1алг1ай Республика отарах а дезача деноеха, вай Даьхена лаьца дола йоазонхой дувцараши,лоаца стихотворенеша ,фаьлгаши.

Хьехархочо берашта деш могашал лораерах лаьца дола дувцараш а.

-Хьехархочун кулгалца берийловзараш а , шоаш беча балхах а, шоашта дайначох а лаьца лоаца дувцараш оттаду.

Иштта в1аший дувзадена а долаш, хала доагача 2-3 суртах лаьца дувцар оттаде а хьехархочун кулгалца йоккха йоаца текст юхажуьца а 1омабу.

Гонахьара вахар довзийтар а дешархой дувзадена къамаьл шаьрдар а .

Аббата хьлхара ха

Къамаьл. Баген а йоазон а къамаьла юкьара кхетам. Предложениши, дош, дешдакьа,оаз, алап практически довзийтар. Къамаьл предложенешта, предложенеш дешашта, дешаш дешдакьошта декьа хар.

Оазаш. Оазаш йовзийтар. Хазарца а аларца а оазаш къоастаяр.

Мукъеи мукъазеи, й1аьхеи лоацеи, эрсий метталара хьаййца оазаш.

Дешашкара цхьайола мукъа а мукъаза а оазаш къоастаяр.

Белгалъяьккхача озаца дешаш доаладар, дешдоакьой- оазий схемай кепача оала дош белгалдаккхар.

Аббата ха

Г1онна йолча схемах пайда а эцаш, къамаьл предложенешта, педложенеш дешашта, дешаш дешдокьоашта декьа 1омадар.

Дешарах а аларах а мукъеи мукъазеи оазаш в1аший къоавстаярах а кхетам балар. Дешашкара цхьаца оазаш белгалъеш дараш а (къоастае а,дешдоакьой оазий тохкам бе а, цар оамал а, арг1а а белгалъяккха 1омабар; д1аьха а лоаца а

дешдакъя къяоастаде хар).

Хедора алапий дешдоакъой глонца дешаш а педложенеш а увттае 1омабалар. Лоаца предложенеш тексташ нийса кхетаеш, дешдоакъошца, минута 15-20 дош а дешаш, бераш 1омадар.

Аббата т1ехъра ха

Абатал т1ехъара ха г1алг1ай метта еррига оазаша алапаша 1омадаъчул т1ехъаг1а д1айолалу.

Алфавити, дувцараши, фаългаши, стихотворенеш ешаш, хъехархочун хаттарашца суртех лаъца къамаълаш деш а д1абаха беа из болх.

Цунца цхъана д1ахъо йоазон болх. Кулгайоазон кепайоазон а алапашца яздаъ дола дешаши предложенеш доска т1ара а книжка т1ара а хъа

Йоазув 1омадар

Яздеча хана дешархой нийса баг1а 1омабар, тетрадь нийса улладе, сурт дуллаш е яздеш къоаламахи ручкахи нийса пайда эца 1омабар.

Йоазон доккхийа з1амига а алапаш довзийтар, уж шоайла в1ашаг1тоха 1омабар.

Дешаш е шин-кхаъ дешаш латта предложенеш, хъехархочун г1онца оазий- дешдоакъой тохкам баъчул т1ехъаг1а, д1аязде 1омабар, к1езига ха яълча, цар шоаш уж яздар.Хъокхамга хъежжа белгалдаъха дешаши предложенеш т1ера хъаязъе 1омабар.

Цкъа дагахъа къоаста а даъ, цул т1ехъаг1а шоай лоламе дешаш д1аязде 1омабар.

Предложени бакъахъа оттае, наъха а , хъайбай а, городий а ц1ерашка доккха алап дилла 1омабар, чаккхенга т1адам оттабе 1омабар. Йоазон гигиена бокъонаш лораяр.

Керттера кхетамаши ховраши.

Дешархошта довза деза:

- г1алг1ай мета массайола оаз а алап а, кхета беа цар башхаллаш (оаз оал, т1аккха алап язду);

-мукъеи мукъазеи оазий керттера бокъонаш;

-дагахъа 1омае белгалъяхъача стихотвореней тексташ.

Дешархошта ха деза:

-наъна метта деча къамаълага ладувг1а а цунах кхета а ;

Къамаъла юкъе предложенеш къоастае, цар арг1а белгалъяккха;

-й1аъхеи лоацеи мукъа оазаш а, уж белгалъеш дола алапаш а белгалдаха;

-кепа йоазонца а кулга а шрифтаца яздаъ дешаш, предложенеш т1ера хъаязъе;

-диктовка ярца, г1алаташ а доацаш, дешаш а 3-5 дешаех латта предложенеш а язъе;

-предложени йолалуш доккхача алапех пайда эцар а цун чаккхенга т1адам оттабара;

- белгалъяккхача цхъан (шин) темах е сюжетни суртех пайда эцар, з1амига дувзадена дувцар оттаде;

- хьехархочун хаттарий новкъосталца з1амига текст юха хьяювца;

- «Абата» т1ера тексташ еша, дагахьа стихотворени и1омае, къамаьла бокъонаш лораш еша.

Календарни тематически план йоазув 1 класс (к1ира 1 с.).

Урока №	Урока тема	Сахь.	Ха	Ц1.болх
1.	Нийса г1ажилгаш язъяр. Гоама г1ажилгаш язъяр.	1		
2.	Биьсабаргаш язъяр. З1амига голгаш яздар.	1		
3.	Доккхий голгаш яздар. Й1аьха к1алара хьалхьайза г1ажилгаш язъяр.	1		
4.	Й1аьха к1алара 1очухьайза г1ажилгаш язъяр. Гоамеи нийсеи г1ажилгаш язъяр.	1		
5.	Алапаш А, а, М, м яздар.	1		
6.	Алапаш У, у Р, р яздар .	1		
7.	Алапаш Ш, ш, И, и яздар.	1		
8.	Алапаш Н, н, С, с яздар .	1		
9.	Алапаш Л, л, О, о яздар.	1		
10.	Алапаш Д, д, Х, х яздар .	1		
11.	Алапаш З, з, К, к яздар.	1		
12.	Алапаш Е, е, В, в яздар.	1		
13.	Алапаш В, в, Б, б яздар.	1		
14.	Алапаш Б, б, Т, т яздар.	1		
15.	Алапаш Я, я, Г, г яздар.	1		
16.	Алапаш Й, й, Ц, ц яздар.	1		
17.	Алап Ч, ч яздар.	1		
18.	Алапаш 1, 1, Г1, г1 яздар. .	1		
19.	Алапаш П, п, Кх, кх яздар.	1		
20.	Алапаш Ж, ж яздар.	1		
21.	Алапаш ж1, б1, з1, в1, д1 дола дешаш яздар.	1		
22.	Алапаш ь, Аь, аь, яздар.	1		
23.	Алапаш Хь, хь, Ю, ю яздар.	1		
24.	Алапаш Ф, ф, Э, э, яздар.	1		
25.	Алапаш ь, Къ, къ, яздар.	1		

26.	Алапаш К1, к1, Т1, т1 яздар.	1		
27.	Алапаш П1,п1, Ч1, ч1 яздар.	1		
28.	Алапаш Х1,х1, Ц1, ц1 яздар.	1		
29.	Алапаш Яь, яь, ы, яздар.	1		
30.	Алапаш Е, е, Щ,щ яздар.	1		
31.	Озаши, алапаш. Предложенена хьалха доккха алап яздар. Шолха алапаш.	1		
32.	Тохкаме диктант.	1		
33.	Г1алаташцара болх. 1омадаър	1		
	ч1оаг1дар.			

Диакхетора каьхат.

Дешар 1омадари къамаьл шаьрдари.(66 сахьат).

Программа оттаяьй ФГОСа компоненташца ювзаяь, г1алг1ай мотт хьехара Г1алг1ай республика дешара министерство хетаяьча хьокхама программага хьежжа 1 класса г1алг1ай мотт хьехара долча дешара книжках. Книжка чулоацам оттабаьраш: К.А.Гагиев, Н.Д.Котиева,Оздоев, А.О. Мальсагов. Арахийцад книжка тоа а даь кхозлаг1а 2009 шера «Сердало» яхача издательство-205 оаг1ув.

Юхььанцарча классашка дешара урокаш хьехаш болча хьехархошта хьалхашка доккхий а бехктохкаме а декхаращ латт: дешархой шаьра, нийса, кхетадеш, къоастандеш деша 1омабар; дешара книжкаш т1арча произведеней чулоацам бовзийтар а цар керттера уйла йовзийтар а.

Эрсий йоазонхой произведенеш юкъеяхьара ма1ан да г1алг1аи эрсии литература в1аши ювзаяра, метта к1оаргалонаш, хозал тахкар, шинна метта безам т1абахийтар, сага кхетаме мел лоарх1аме да цу литература чулоацамо хьехар берашта д1ахайтар.

Программа лерх1ам ба:

- дешархой 1омабе шаьра, кхетам болаш, оаз тоаеш тайп-тайпара тексташ еша;

-дешара безам т1абахийтар, ч1оаг1бар, книжка дезадалийтар, из харжа а шоаш деша а хар;

-художественни х1ама довзара безам кхебар, произведенеш ешаш дешархоша шоашта хетар дувцар, хьагойтар, озаца а дешашца а сурташ дехкар;

-доттаг1алах, дикалах, эзделах, бакьдарах кхетам шербар, г1алг1ай литература езаялийтар, цун чулоацамца дешархой дика оамалаш кхеяр.

Дешара ларда сурт-сибат.

- Ладувг1а хар, шийга дувцар нийса кхетадар, хаттарашта жоп дала хар,

текста чулоацам арг1-арг1аг1а хургболаш д1анийсбе хар.

- Сабаре, дешдоакъошца дешарца шаъра, кхетаме дешара д1ат1авалар, нийса, б1арчча дешашца, ч1оаг1а деша хар. Т1ехь-т1ехьаг1а сихлуш деша хар.

Литература хара пропедевтика.

-Тайп-тайпара уйлаш йола предложенеш текст йоацалга а, текст сенах оал а хар. Текста чулоацам а кертера уйла а дешархочоа шийна хьаала хар.

- Текста чулоацам хьабувцар, дешалехьа сюжета чу хетаргахьа дувцаргдар е хургдар хьаала хар.

-Дешархошта хьехархочун новкъосталца ха деза текста юкъера синонимаш, антонимаш, эпитеташ хьалеха.

Байта а проза а чулоацам в1аши биста, тайп-тайпара жанраш йовза.

Дешархой кхоллама болх.

-Йовхьамех дешар, хьхьокхар, багах а дешашца а сурт дилар, тоае езача текстаца тайп-тайпара болх бе хар, шера ханашка хьежжа, 1алама хьал довзаш хила.

1класса дешархочун ховш хила дезачун ларда эшамаш.

Дешар.

Уйла т1айохийташ, нийса, б1арчча дешашца дешара т1авалар. **1 ахшера** ч1оаг1ача оазаца ца йовза текст ешаш 40-50 дош а кхы а дукхаг1а а деша.

2 ахшера дешар кхетадеш, нийса, оаз а тоаеш, б1арчча дешашца, эша сихал а ч1оаг1ал а йолаш ца йовза текст ешар 55-60 дош, кхы а дукхаг1а дешар.

Дешархошта ха деза:

- дешачун тиллача ц1ера уйла е, цун чулоацамцара бувзамах, кертера уйла, цун къайлаг1а дола ма1ан малаг1а да, шоай ц1и тилла;

- произведене ц1ерага а сурташка а хьежжа дувцаргдар фуд хар;

-кертера дешаш хьалеха, хьехархочун хаттарашта жоп дала ха;

-жоп ч1оаг1адеш чулоацам чура эша предложенеш хьалехар;

-шоаш текста доаг1а хаттараш оттаде;

-текст доакъошта екъа, шоаш цу доакъошта ц1и тилла;

-текста кертера уйла хьаала, из текста ц1ераца ювзае;

-произведенешка бувчача турпалхоех шоашта хетар дувцар, дийшачох шоашта хетар хьаалар, кортрбар;

- чулоацам нийса а дукха хIама юкЪе ца дуташ а хьадувца;
- текста дешаш а предложенеш а юкЪейоалаш хоржаш деша;
- байташ а зIамига дакъилгаш а дагахьа Iомаде, эшача тайпара сиха, оаз тоаш, чIоагIа, текстага хьежжа;
- тайп-тайпара литературни жанраш шоайла кЪоастае ха (дувцар, фаьлг, байт, кIоанолг, шира дувцар, ховли-довзали, кица, дагардерг, или, кх. дI. а).

Метапредметни Регулятивни УУД

- Хьехархочунца дешара тIадуллар оттаде, урока лерхIамга хьежжа. Деша дешара лерхIамашка хьежжа.
- Массанеца цхьана урока план оттае ха, произведени чулоацам хьабувцара план оттае ха. Планага хьежжа беш бола болх тахкар, баьча балха корта бар, мах бар, иштта кхыча дешархой балха мах бар.
- ЗIамигача тоабаца е шинне цхьана болх беш, кердача темах ховр а, де ховр а хьакЪоастадар. Урок йодаш беча балхах раьза хилар е ца хилар дIаяздар, лакхача говзала тIакхувш хилар хьахьокхар.
- Ше баьча балха раьза хилар е ца хилар дешархочо ший лоIамагIа хьаалар, урока карах ца доалача хIама теркам бар, из тоадара болх бе лерхIам дагалацар.

Познавательни УУД.

- Текста тохкам бе ха, хьехархочо хаттарашца новкъостал а деш. Деша кЪайла маIан ха, из тахка.
- Произведенеш шоайла йиста, вIашкаоттае, юкЪарадар а тарадоацар а хьаоалаш.
- Дийшачун дакъа диста мукЪама е или дакъаца, е суртаца, е кицаца.
- Произведени турпалхочо дечун бахьан тахкар. Шийна хетачун, ше яхачун доагIа масалаш доаладе, даьржа дувзадenna кЪамаьл де.
- ГIалгIай фаьлгаш кхоллара лерхIам ха, цар лу пайда, цар лерхIам ха.
- Поэзи а проза а шоайла кЪоастае ха, литературни Iилман кхетам балара тексташи санна.
- Кхоллама навькаш хьахьокхар, тайп-тайпара произведенеш дагалувцаш, проектни тIадулларах кхоачашдеш.
- Дешашдар кхетаде, дийшар лоацца таблица чу а схема чу а дIаязде ха.

Коммуникативни УУД.

- Дувцара кЪамаьл оттаде, урока болх беш кадай хила, хаттараш тела. Диалогe,

тоабах болх беш дакъа лаца. Шийна бакъахъа хетар члоаг1деш, кхычарца къамаъл де хар.

Темага хъежжа 5-6 предложенех дувзадена къамаъл оттаде. Проекта 1-2 слайд кхолла. Кхычунга ладувг1а ха, къовсама юкъе дакъа лаца.

-Произведени урпалхочо даьчун мах бе, эзди дешашца къамаъл де.

- Кхыча дешархой урока баьча балха мах бе ха, оттаяьча критерешца.

- Барт бара кийча хилар хъахьокхар, къовсам, дов е цатоам д1абаккхара тайп-тайпара вариацияш йоалае ха.

- Боккхийчарца къамаъл деш, книжкаши, дошлоргаши, энциклопедешеш дешаш кердадар, пайдабар леха.

-Йоккха йоаца презентаци (5-6 слайд дола) боккхийчар новкъосталца кийчъяр, проекта темага хъежжа, слайдашка хъежжа темах лаьца лоаца дувца.

Личностни.

- Художественни произведенеш ешарца дезала юкъера безама керттера хьал хар (барт хилар, сий дар, безаме, къахетаме, в1аши новкъостал деш хилар)

- Ше ваьнна моттиг ховш хила, ше малаг1ча этносаца лоарх1аш ва ха. Кхыча къамех цар сий деш къамаъл дар.

- Кхыйола культураш а, къамаш а долга ховш хилар, дикаг1а довзачарех хьадувца ха, культураца е динаца шоай культура е дина таракетараш хьаала хар (нохчий, татараш, 1арбий, сирийцаш, кх. д1. а).

-Юкъа а ца лелхаш, кхычунга ладувг1а ха, ший уйла сатийна д1аалар, тайп-тайпара аргументаш а йоалаеш. Дешархой в1аш къовсам балара бахъанаш ха.

- Ц1аг1а а классе а книжкаш дешара т1акхувш хилар хъахьокхар, библиотеке ахар, мукъа волча хана, урока эша материал кийчъяр.

- Йоазонхой кхолламах ха безам болаш хилар хъахьокхар, шийна эггара члоаг1аг1а безачар ц1ераш яха хар, безара бахъан а хьаалар.

- Литературни кхоллама болх шийна эшаш болга хар.

-Ишколе вахара бокъонаш йовзар, цар дешархочоа луп айда малаг1а ба хар. Дикача дешархочун масалаш доаладе йийшача произведени юкъера.

- Сага новкъостал доацаш ше болх бе ховш хила, ше даьчош жоп дала дезалга ховш хила.

-Поэтически деша хозал ховш хила, йоазонхочо дешашца сурт дулаш доладаъ дешаш хъалаха ховш хила. Хозахийта дешаш а эпитеташ а шоай къамаъла юкъедоаладар.

-Эзделаца дар доацар ховш хила, литературни турпалхоехи эздийча сагахи йоахка оамалаш хъаювцаха, г1улакхаца дар доацар къоастаде ха.

- Дешаш а яздеш а нийса ваг1араи б1аргий са толха ца дараи йоаг1а бокъонаш ховш хила. К1аъдвалар д1адоаккхаш е еза упражненеш йовзаш, уж еш хила. Саг унахц1ена хилара бокъонаш ц1аг1а а накъайоалаш лелае ха.

<i>№ n/n</i>	<i>Урока темаш</i>	<i>Сахъати боарам</i>	<i>Дата</i>	
			<i>Лерха</i>	<i>Йола</i>

1.	Дешара хьалхара ди. Шера ханаш. Оаг1ув 4-9.	1		
2.	Ялат кхетар. Баьцадаараш. Дувзаденна кьамаьл шаьрдар. Оаг1ув 10-15.	1		
3.	Коа т1ара оалхазараш. Оакхарий. Оазаш, алапаш. 16-21.	1		
4.	Транспорт. Мукъеи мукъазеи оазаш Дешаш дешдоакъошта декъар. Оаг1ув 17-23.	1		
5.	Дешдоакъошцара оазаш белгалъяр. Масса? Ца1, шиъ... Оаг1ув 24-29.	1		
6.	Оаз [а], алап Аа. Оазаш [м,м], алап Мм. Оаг1ув 30-32.	1		
7.	Оаз [у], алап Уу. Оазаш [р,р], алап Рр. Оаг1ув 33-36.	1		
8.	Оаз [ш], алап Шш. Оаз [и], алап Ии. Оаг1ув 37-40.	1		
9.	Оазаш [н,н], алап Нн. Оазаш [с, с], алап Сс. Оаг1ув 41-44.	1		
10.	Оазаш [л,л], алап Лл. Оаз [о], алап Оо. Оаг1ув 45-48.	1		
11.	Оазаш [д, д], алап Дд. Оазаш [х, х], алап Хх. Оаг1ув 49-52.	1		
12.	Оазаш [з, з], алап Зз. Оазаш [к, к], алап Кк. Оаг1ув 53-56.	1		
13.	Оазаш [й, э], алап Ее. Оаг1ув 57-58.	1		
14.	Оазаш [в, в], алп Вв. Оазаш [б, б], алаш Бб. Оаг1ув 61-62.	1		
15.	Оазаш [т, т], алап Тт. Оаг1ув 63-64.	1		
16.	Оазаш [й, а] алап Яя. Оаг1ув 65-66.	1		
17.	Оазаш [г, г], алап Гг. Оаз [й], алап Йй. Оаг1ув 67-70.	1		
18.	Оаз [ц], алап Цц. Оаз [ч], алап Чч. Оаг1ув 71-74.	1		
19.	Оаз [I], алап I. Оаг1ув 75-76.	1		
20.	Оаз [г1], алап Г1г1. Оазаш [п, п], алап Пп. Оаг1ув 77-80.	1		
21.	Оазаш [кх, кх], алап Кх кх.	1		
22.	Оаз [ж], алап Жж. Алапаш ж1, б1, з1, в1, д1. Оаг1ув 83-86.	1		
23.	К1аьда хьарак (ь). Оаз [аь], алап Аь аь. Аог1ув 87-90.	1		
24.	Оаз [хь], алап Хь хь. Оаг1ув 91-92.	1		

25.	Оазаш [й, у], алап Юю. Оаг1ув 93-94.	1		
26.	Оазаш [ф, ф], алап Фф. Оаз [э], алап Ээ. Оаг1ув 95-98.	1		
27.	Ч1оаг1а хьрак (ъ). Оаз [къ], алап Къ къ. Оаг1ув 99-100.	1		
28.	Оаз [к1], алап К1 к1. Оаг1ув 101-102.	1		
29.	Оаз [т1], алап Т1 т1. Оаз [п1], алап П1 п1. Оаг1ув 103-105.	1		
30.	Оаз [ч1], алап Ч1 ч1. Оаз [х1], алап Х1 х1. Оаг1ув 106-107.	1		
31.	Оаз [ц1] алап Ц1 ц1. Оазаш [й,аь], алап Яь яь. Оаг1ув 108-111.	1		
32.	Оаз [ы], алап ы. Оаз [й,о], алап Ёё. Оаг1ув 112-113.	1		
33.	Оаз [щ], алап Щ щ. Оаг1ув 114.	1		
34.	Г1алг1ай алфавит. Оаг1ув 115.	1		
35.	Дош. Дешаш дешдакъоех декъар.	1		
36.	Предложени.	1		
37.	Дувзадenna къамаьл шаьрдар.	1		
38.	Суртах лаьца дувцар оттадар.	1		
39.	Х1анз вайна деша хов. Оаг1ув 116.	1		
40.	Даьхен сурташ. Оаг1ув 117.	1		
41.	Ёлка. Оаг1ув 118-119.	1		
42.	Нана.Ог1ув 120.	1		
43.	Барх1лаг1а март. Оаг1ув 121.	1		
44.	Масса сахьат даьннад? Оаг1ув 122.	1		
45.	Ахьмад. Оаг1ув 123.	1		
46.	Йоккха саг. Оаг1ув 124.	1		
47.	Харц ма ле. Оаг1ув 125.	1		
48.	Маьлх,малх, машар.Оаг1ув 126.	1		
49.	Кхораш. Оаг1ув 127.	1		
50.	Готахьазилг. Оаг1ув 128.	1		
51.	Дика дешархо. Оаг1ув 129.	1		
52.	Н1ана. Оа1ув 130.	1		
53.	Гур-гур-гур... Оаг1ув 131.	1		
54.	1ийса. Оаг1ув 132.	1		
55.	Цогали пхьагали. Оаг1ув 133.	1		
56.	Б1аьстан юхь. Оаг1ув 134.	1		

57.	Кино. Оаг1ув 135.	1		
58.	Гуйре. Оаг1ув 136.	1		
59.	Сомий беш. Оаг1ув 137.	1		
60.	Алкхашк. Оаг1ув 138.	1		
61.	Ахка.Оаг1ув 139.	1		
62.	Г1о вай...Оаг1ув 140.	1		
63.	К1а. Оаг1ув 141.	1		
64.	Пхьиди дажкеи. Ог1ув 142.	1		
65.	Дувцар « Ахка»	1		
66.	Дешара техника тахкар.	1		

Федерального базисного учебного плана Российской Федерации, утвержденного приказом Министерства образования Российской Федерации от 9 марта 2004 г. № 1312 реализующих программы общего образования» (в ред. приказов Минобрнауки России от 20.08.2008 № 241, от 30.08.2010 № 889, от 03.06.2011 №1994, от 01.02.2012 №74);
Федерального перечня учебников, рекомендованных Министерством образования РФ, с учетом требований к оснащению образовательного процесса, в соответствии с содержанием наполнения учебных предметов компонента государственного стандарт общего образования, Базисного учебного плана 2021-2022 учебный год для образовательных организаций РИ, реализующих программы общего образования.

Обучение ведется по учебнику «Г1алг1ай мотт» К.А. Гагиев, Н.Д. Котиева, Р.И. Оздоев «Сердало» .

На изучение ингушского языка в 2 классе отводится 2 ч. в неделю. (68 ч.).

Структура документа

Рабочая программа по ингушскому языку включает разделы: пояснительную записку; цели изучения ингушского языка, основное содержание с примерным распределением учебных часов по разделам курса, требования к уровню подготовки учащихся, календарно-тематическое планирование, литературу.

Используемый учебно-методический комплект: Ингушский язык 2 класс К.А. Гагиев, Н.Д. Котиева, Р.И. Оздоев

Цель: формирование индивидуальности ребёнка, как средства становления всех форм общения – говорения, письма, слушания, чтения, средство понимания окружающего мира и самого себя.

Д1акхетора каьхат

Г1алг1ай метто, эрсий метто санна, метта 1илман дакъа а ший ма1анна а йоккха моттиг д1алоац. Цун дешарца а кхетамца а бераш кхедара доккха практически ма1ан да. Наьна метто юкъелоац дешархой патриотизма а, кхыча къамашца 1имерза а, эзди а хилара уйлашца кхетадеш кхедара маьхала таронаш.

Школе наьна мотт 1омабара керттера 1алошонаш я дешар дика ховш дешархой кийчбар, багах деча, йоазон а къамаьлах а кхоачам болаш, пайда эца ховш уж кийчбар. Програма ФГОСаца ювзаяь я. Из лаьрх1а я к1ира 2 сахьат г1алаг1ай мотт хьехаш йолча учебни планаца кхоачашье. Шера 68 сахьат хул.

Програма лерх1амаш да:

- дешархошта шоай наьна мотт безалургболча тайпара дешара болх дика оттабе;
- орфографехи, пунктуацехи, морфологехи, фонетикахи кхетам бала;
- метта 1илам 1омаде, г1алг1ай меттах бола кхетам шербар, к1оаргбар;
- г1алат ца деш йоазув де, сочинени, изложени язье бераш 1омаде;
- дешара кхетам лакхбе, 1омадаь ховр нийса д1аязде, ший уйлаш, шийна хетар, ховр дешархошо нийса д1аяздергдолаш говзал кхеяр.

6

Програма чулоацам шера ба. Укх юкъе я фонетика, графика, йоазув, дешар, орфоэпи, орфографи, деша оттам. Урока чулоацама юкъе, тар ма лу , дешара а воспитательни лоарх1ам бола материалаш яхийтай. Уж дукхаг1ъяраш г1алг1ай багахбувцама юкъера, художественни произведенеш т1ара я. Книжка курс кхаь разделах латт: шоллаг1ча классе дийшар кердадакхар (оазаш, алапаш, предложени, керттера, керттерза маьженаш), деша оттам, къамаьла доакьош.

Грамматика хьаькъехьа кхоачаш де деза декхараш:

1) оазех, алапех кхетам балар;

Дешархошта хьалха латта декхараш да оазаш мукъеи мукъазеи, й1аьхеи лоацеи, зовнеи кьореи хилар хар. Цунна ха деза нийса деша тохар оттаде а, шекон мукъа оази мукъаза оази йола дешаш йоазонга дилача нийса д1аязде а, шекон зовнеи кьореи мукъаза оазаш йола дешаш, бокьо дага а лоацаш,

Йоазув 2 класс - 68 сахъат. (к1ира 2 сахъат)

нийса мишта язду хъаала. Цу кхетамга хъежжа, нийса бе беза дешархочо фонетически тохкам.

2) деша оттам бе;

Дешархошта ха деза дешай оттам болга, малаг1а дакъа кертера да, керда дешаш мишта хъахул.

3) дешай ма1ан де, дош хъадалара, хъахилара, цо метта дакъалацар мишта да хар;

Берашта ха деза дешай ма1ан, цун таржам де эрсий метта, мишта хъахиннад шин овлах латта дешаш, хала дешаш, къаьнара дешаш.

4) орфографически минимум лакхъяр;

Дешархоша 1омаду дошлорга дешаш дагахъа, тохк цар ма1ан, догалоац уж нийса мишта язде деза. Шолха, щола, шола-шолха алапаш юкъе дола дешаш нийса яздара оамал кхею, йоазон моллаг1а болх атохкама балхаш а беш, г1алаташ ца хилийта саькхе хилар кхедар. Шийна хетар, ший керта чура уйла йоазонца д1аязъеш малаг1ча дешашца нийса а, аттаг1а а, хоза а хургъа харжа ха деза бера.

3) предложени маьженаш йовзийтар;

Берашта ха деза предложени маьженах латтилга, уж малаг1аш хул, малаг1ьяраш кертера я, малаг1аш кертерза я, царна нийса хаттар оттаде. Иштта ха деза яьржаи яьржанзеи йолча предложенех, маьжений бувзамах.

4) къамаьла доакъош довзийтар;

Дешархошта довз къамаьла доакъош, 1омалу нийса уж шоайла къоастаде, хаттарашка хъежжа, цар морфологически тохкам бе.

5) дувзаденна къамаьл шаьрдар;

б) кхоллама балхаш увттаде 1омабар:

а) сочинени миниатюра;

б) изложени-зарисовка;

в) суртах лаьца дувцар оттадар;

г) кицах лаьца сочинени-миниатюра язъяр.

№	Тема.	Сахъатий боарам.	Календарни ха.	Примеч.
	2 класс			
	§1.			
1.	Предложени, дош, оаз, алап шаърдар.	1с.		
	§2.			
2.	Мукъеи мукъазеи оазаш.	1с.		
	§3.			
3.	Дешдоакъош.	1с.		
	§4.			
4.	Диктант (0-срез.)	1с.		
5.	Дешаш сехъадахар.	1с.		
6.	Дешаш сехъадахара бокъонаш.	1с.		
7.	Юмадаър чоаглар.	1с.		
	§5.			
8.	Галглай алфавит.	1с.		
	§6.			
9.	Йиш хоадора хъарак.	1с.		
	§7.			
10.	Къоастора хъаракаш (ъ,ь)	1с.		
	§8.			

11.	Алап Й.	1с.		
12.	Диктант.	1с.		
13.	Галаташцара болх.	1с.		
14.	Юмадаър чоагдар. §9.	1с.		
15.	Алап Э.	1с.		
	§10.	1с.		
16.	Алап I.			
	§11.	1с.		
17.	Алап я,яь,ю.	1с.		
18.	Контролни списывани.			
	§12.	1с.		
19.	Йаьха а лоаца а мукъа оазаш.			
	§13.	1с.		
20.	Шола мукъаза алапаш дола дешаш.			
	§14.	1с.		
21.	Зовнеи кьореи мукъаза оазаш.	1с.		
22.	Зовнеи кьореи мукъаза оазаш.Чоагдар.	1с.		
23.	Диктант.	1с.		
24.	Галаташцара болх.	1с.		
	§15.			
25.	Шолха алапаш.	1с.		
	§16.			

26.	Шола-шолха алапаш.	1с.		
27.	Шола-шолха алапаш юкье дола дешаш сехьадахара бокьо.	1с.		
28.	Диктант.	1с.		
29.	Галаташцара болх. Ч1оаг1дар.	1с.		
	2 кл. III четв.			
	§17.			
30.	Мала? Фy? Хьан? Сeво? яхача хаттарашта жоп лу дешаш.	1с.		
31.	Юмадаър ч1оаг1дар.	1с.		
	§18.			
32.	Докхий алапаш. Наьха ц1ераш.	1с.		
33.	Хьайбаех техка ц1ераш.	1с.		
34.	Городий,юртий,доаг1ача хиний ц1ераш.	1с.		
35.	Изложенена кийчо яр.	1с.		
36.	Изложени.	1с.		
	§19.			
37.	Х1амаш,наха дер белгалду дешаш.	1с.		
38.	Юмадаър ч1оаг1дар.	1с.		
	§20.			
39.	Х1амаш мишта хул белгалду дешаш.	1с.		
40.	Мишта? яхача хаттара жоп лу дешаш.	1с.		
41.	Мишта? Малаг1а? Хьан? Сен? яхача хаттарашта жоп лу дешаш.	1с.		
42.	Диктант.	1с.		
43.	Галаташцара болх.	1с.		
44.	Юмадаър ч1оаг1дар.	1с.		

45.	Сочинени.	1с.		
	§21.			
46.	Дештҭехье.	1с.		
47.	Дештҭехьенаш дешашца язъяра бокьо.	1с.		
	§22.			
48.	Гаргара дешаш.	1с.		
49.	Чҭоагҭдар.	1с.		
50.	Диктант.	1с.		
51.	Галаташцара болх.	1с.		
52.	Юмадаър чҭоагҭдар.	1с.		
	§23.			
53.	Предложении дувзаденна къамаъли.	1с.		
54.	Юмадаър чҭоагҭдар.	1с.		
	§24.			
55.	Тпадам, хаттарей айдарей хъаракаш.	1с.		
56.	Дувцарей, хаттарей, айдарей предложенеш.	1с.		
57.	Юмадаър чҭоагҭдар.	1с.		
58.	Диктант.	1с.		
59.	Галаташцара болх.	1с.		
60.	Сочинени.	1с.		
61.	Тпера хъаяздар.	1с.		
62.	Дерригача шера Юмадаър кердадакхар.	1с.		
63.	Дош, предложени .	1с.		
64.	Дешдоакъош.	1с.		
5.	Шола мукъаза алапаш, Шолха алапаш, Шола-шолха алапаш.	1с.		

66.	Тохкама диктант.	1с.		
67.	Юмадаър чоагдар.	1с.		
68.	Чудерзора урок.	1с.		

Рабочая программа по изучению ингушской литературы в 2 классе составлена на основе следующих документов:

1. Федерального базисного учебного плана Российской Федерации, утвержденного приказом Министерства образования Российской Федерации от 9 марта 2004 г. №1312 реализующих программы общего образования» (в ред. приказов Минобрнауки России от 20.08.2008 № 241, от 30.08.2010 № 889, от 03.06.2011 №1994, от 01.02.2012 №74);
2. Федерального перечня учебников, рекомендованных Министерством образования РФ, с учетом требований к оснащению образовательного процесса, в соответствии с содержанием наполнения учебных предметов компонента государственного стандарта общего образования,
3. Базисного учебного плана 2021-2022 учебный год для образовательных организаций РИ, реализующих программы общего образования.

Обучение ведется по учебнику «Дешара книжка» К.А. Гагиев, Н.Д. Котиева, А.О. Мальсагов «Сердало» .

На изучение ингушской литературы в 2 классе отводится 2 ч. в неделю.(68 ч.)

Структура документа

Рабочая программа по ингушской литературе включает разделы: пояснительную записку; цели изучения ингушского языка, основное содержание с примерным распределением учебных часов по разделам курса, требования к уровню подготовки учащихся, календарно-тематическое планирование, литературу.

Используемый учебно-методический комплект:

Ингушская литература 2 класс К.А. Гагиев, Н.Д. Котиева, Р.И. Оздоев

Рабочая программа по ингушской литературе для класса разработана в соответствии с требованиями федерального компонента государственного стандарта начального образования, на основе авторской программы К. А. Гагиев, Н.Д. Котиева, А.О. Мальсагов «Дешар» .

Цели:

- **развитие** художественно-творческих и познавательных способностей, эмоциональной отзывчивости при чтении художественных произведений, формирование эстетического отношения к искусству слова; совершенствование всех видов речевой деятельности, умений вести диалог, выразительно читать и рассказывать, импровизировать;

- **овладение** осознанным, правильным, беглым и выразительным чтением как базовым умением в системе образования младших школьников; формирование

читательского кругозора и приобретение опыта самостоятельной читательской деятельности;

• **воспитание** эстетического отношения к искусству слова, интереса к чтению и книге, потребности в общении с миром художественной литературы; обогащение нравственного опыта младших школьников, формирование представлений о добре и зле, справедливости и честности, развитие нравственных чувств. Активно влиять на личность читателя, его чувства, сознание, волю.

Задачи:

- развивать у детей способность сопереживать героям, эмоционально откликаться на прочитанное,
- учить чувствовать и понимать образный язык, развивать образное мышление,
- формировать умение воссоздавать художественные образы литературного произведения, развивать творческое мышление,
- развивать поэтический слух,
- формировать потребность в постоянном чтении книги, развивать интерес к литературному творчеству, творчеству ингушских писателей,
- обогащать чувственный опыт ребёнка,
- формировать эстетическое отношение ребёнка к жизни,
- расширять кругозор детей через чтение книг различных жанров,
- обеспечить развитие речи школьников и активно формировать навык чтения ингушского языка и речевые умения.

Кхетора каьхат (пояснительная записка)

Таханарча школан хьалхашка латт докхий декхараш. Керттерча даькье уж да хьалкхувш йоаг1а т1ехье эздел долаш, г1улакхаца, нахаца товш, 1имерза, ший моттиг д1алаца ховш, Даьхе а, кьам а, дезал а лоарх1аш, шийна хьалхашка латта декхараш кхетадеш, цу хьаькьаьхьа кьаьхегаш, дийша, 1илман лардаш 1омаь, вахаре царех пайда эца ховш хьалкхейар. Программа ФГОСаца ювзаяь я. Из лаьрх1а я к1ира 2 сахьат г1алаг1ай литература хьехаш йолча учебни планаца кхоачашье. Шера 68 сахьат хул.

Вахар дег1адоаг1а 1илма, техника, культура дег1адарца. Царга хьежжа хила беца дешархошта тахан беш бола хьехам. Школашка вахарцара бувзам ч1оаг1баро д1адех хьехархошкара дешархой теркам т1абахийта дезар – дукхаг1а долча даькье шоашка уйла яйтар, 1илман лардаш тохкаш болх байтар, 1омадаьчох вахаре пайда эца ховргдолаш.

Наьна мотт 1омабар, грамматика хар боккха лоарх1ам болаш да дешархой кхетам дег1абоалабара, х1ана аьлча, мотт 1омабарца кхетаю мета хозал, из б1аьхий хилар, кхыча кьамий мотт а дикаг1а кхетабу бераша, цар культура йовза а новкьостал ду. Дешархошта д1ахьехар хила деза уж кхетаргболаш, ц1енача, аттача меттала, 1омадаьчох ма хулла дукхаг1а дукхаг1а пайда эца йиш хургйолаш. Цудухьа наьна мотт хьехачо керттердар хьаькоастанеш, цунна теркам т1абохийташ, грамматически бокьонаш в1аши юсташ бе беца ший болх.

Наьна метта урокаш т1а дешархоша г1алг1ай метта грамматически лардаш 1омаю, кьамаьл шаьрдара балхаш а ду.

Пхелаг1ча классе доладу грамматически даькье – морфологи 1омае, из болх д1ахьо ялхлаг1чеи ворх1лаг1чеи классашка. Из раздел я кьамаьла доакьоех кхетам луш, хьалха царех 1омадаьр к1оаргдеш, шердеш. Кьамаьла доакьош 1омадеш дешархошта ха деза предложенешта юкьера уж шеко йоацаш белгалдаха.

Дешархой кьамаьла культура лакхьари 1омадаьчун навькаш дег1айоалаьри хила деза х1ара урока. Из болх д1ахьо тайп-тайпара упражненеш кхоачашьярца. Упражненеша новкьостал ду 1омаь бокьонаш ч1оаг1ье, орфографически а пунктуационни говзал ч1оаг1ье, грамматически материал дикаг1а кхетае а, йоазонца цунах пайда эца а.

Говзамеча йоазонех пайда эцаш, дувзаденна кьамаьл шаьрдеш дешархой теркам т1абахийта беца хьехархочо сочиненеш, изложенеш язьяра,говзамеча текста тохкам бе 1омабара.

Тайп-тайпарча дошлоргех пайда эца 1омаде деза хьехархочо бераш, шоаш бувцаш бола мотт б1аьхий, ира, говза, хоза бувцаргболаш, кьамаьл деча хана а йоазув деш а г1алаташ дергдоацаш. Х1ара уроках, кердачох хоам беш, хьалха 1омадаьр дагалувцийта деза дешархошка, кердачун хьалха 1омадаьчунца бувзам а беш.

Х1ара классе шу д1адолалуш а шу чакхдоалаш а хьалха 1омадаьр кердадаккха деза дешархошца, программаца белгалбаьккха дувзаденна кьамаьл шаьрдара болх бизза д1абахьа беца.

Г1алг1ай мотт хьехара г1улакх доаг1ача тайпара хьехархочо д1ахьой, дешархошта шоай наьна мотт безалургба, шоаш 1омабеча кхыча кьамий метай бокьонаш йовза атта хургда.

Дешар 2 класс - 68 сахъат. (к1ира 2 сахъат)

№ п/п	Урока тема	Са - хъат	Ха
Гуйра.			
1.	Озиев С. «Г1атта, деша г1о!», Шадиев С. «Ахка дагадоха вайна».	1	
2.	Евлоев М. « Чкъаъре», Осмиев Хь. « Гуйре», «1ажий беша».	1	
3.	«Мужгеи чаи» (эрсий фаьлг).	1	
4.	Яндиев Дж. «Г1араг1ураш», «Гуйра».	1	
5.	Шадиев С. «Ахка боабашк».	1	
6.	Хамхоев А. «Дошо гуйра». Кицаш.	1	
7.	Шадиев С. «Гуйрен г1улакхаш».	1	
Вай Даьй-мохк.			
8.	Шадиев С. «Хьа Даьхе-Г1алг1айче».	1	
9.	Яндиев Дж. «Наьна лоамаш», Гамботов Б. «Лоамашка», Чахкиев Ю. «Машар эш».	1	
10.	Шадиев С. «Хьа йоккха Даьхе-Росси», «Вай турпала юрташ».	1	
11.	Шадиев С. «Вай герб», «Вай байракх».	1	
Берий вахар.			
12.	Шадиев С. «Фу аьлар лоро?»	1	
13.	Арчаков С. «Мекъал», Танкиев А. «Хьаьша ларх1ар».	1	
14.	«Наькъа эздел».	1	
15.	Базоркин М. «Туми».	1	
16.	Кодзоев Т. «Уй да бехке».	1	
17.	Хашагульгов 1. «Доккха дий дуне?», Мазиев М. «Охца муса».	1	
18.	Ахильгов М. «Изаш», Щадиев С. «Мурад».	1	
19.	Шадиев С. «Деша аха к1ордадаьд».	1	
20.	Горчханов Б. «В1аьхий Аслан».	1	
Вай доттаг1ех-хьайбаех.			
21.	Ушинский К. «Хьайбаш къовсадалар», Хашагульгов 1. «Х1аьтал-метал».	1	
22.	Шадиев С. «Зоопарке».	1	
23.	«Борзи сискали» (фаьлг), Ахильгов М. «Бакъилг», Арчаков Т. «Тайша б1ийг».	1	
24.	Хашагульгов 1. «Борцакх», «К1азилги газилги».	1	
25.	Хашагульгов 1. «Г1аьзии аьрзии», Хамхоев М. «Борз».	1	
26.	Дидигова А. «Фатимай пхьагал».	1	
27.	Патиев С. «К1азилг».	1	
28.	Ганиева М. «Цици», «Мерешков С. «Къулац».	1	
29.	«Маькара цогал» (фаьлг). Кицаш.	1	
30.	«Борзи цогали» (фаьлг).	1	
31.	«Сай» (фаьлг).	1	
1а.			
32.	Осмиев Хь. «1а», Пушкин А. «Илли ала».	1	

33.	Льянов М. «Лийга дув».	1	
34.	Шадиев С. «Ж1але лар».	1	
35.	Ведзижев А. «1ай», Гамботов Б. «Чарахье».	1	
36.	Хашагульгов 1. «1ай хьунаг1а», Мазиев М. «1ан ди».	1	
37.	Мазиев М. «Марем», Картоева М. «1ан ловзар».	1	
Болх-йоккха г1озале.			
38.	Шадиев С. «Маднат»	1	
39.	Арчаков С. «Ахьмад-г1ишлонхо», Шадиев С. «Зарба еттар».	1	
40.	Шадиев С. «Хьан болх ба дикаг1а?», Гагиев Г. «Жа1у хургва со а».	1	
41.	Осмиев Хь. «К1а, к1а», «Фийг».	1	
Дувца вай ноаноех лаьца.			
42.	Хамхоев А. «Са нана дика я», Медова З. «Са даь-нана».	1	
43.	Хамхоев Т. «Са нана», «Бекарг» (фаьлг).	1	
44.	Муталиев Хь.-Б. «Башир», Ахильгов М. «Мама яь ди».	1	
Б1аьсти.			
45.	Шадиев С. «Б1аьстен бутт»	1	
46.	Хашагульгов 1. «Б1аьсти».	1	
47.	Патиев С. «Оалхазараша б1енаш мишта дехк», Шадиев С. «Алкхашк 1овдала яц».	1	
48.	«Бекарг» (фаьлг).	1	
49.	Хашагульгов 1. Бумбарг», «Чхьовкарч», «Алкхашкаш».	1	
50.	Чажкиев С. «Мала мичахьа вах», Хашагульгов 1. «Готахьазилг», «Борг1илг».	1	
Халкъа багахбувцам.			
51.	Шадиев С. «Халкъа багахбувцам».	1	
52.	Дагардергаш.	1	
53.	Пхьабургаш.	1	
54.	Тхьуж –илли. Малав майраг1а. Хьоастарг.	1	
55.	«Цогала питам» (к1оанолг).	1	
56.	«Борзи ж1алии» (к1оанолг),	1	
57.	«Кери къайги» (к1оанолг), «Нали, цогали, борзи» (к1оанолг).	1	
58.	«Цогали боабашки» (фаьлг).	1	
59.	«Даде к1аьнк» (фаьлг).	1	
60.	«Дог-майра Уртиг» (фаьлг).	1	
61.	«Дег1ар-м хьат1адоаг1аргда» (фаьлг).	1	
62.	«Боджи борзи» (фаьлг).	1	
63.	«Оакхарий чарахье» (фаьлг).	1	
64.	«Хьинар дола пхьид». «Борг1али котами».	1	
65.	«Циски цогали» (фаьлг).	1	
66.	«Ломи цогали» (фаьлг).	1	
Халкъа беламе дувцараш.			
67-68	«Хьоара кад балара», «Вас хинна латт со», «Говр хила г1ийрта вир», «Ада х1ана уд вай?»	2	

Д1акхетора каъхат

Г1алг1ай метто, эрсий метто санна, метта 1илман дакъа а ший ма1анна а йоккха моттиг д1алоац. Цун дешарца а кхетамца а бераш кхедара доккха практически ма1ан да. Наъна метто юкъелоац дешархой патриотизма а, кхыча къамашца 1имерза а, эзди а хилара уйлашца кхетадеш кхедара маъхала таронаш.

Школе наъна мотт 1омабара керттера 1алошонаш я дешар дика ховш дешархой кийчбар, багах деча, йоазон а къамаълах а кхоачам болаш, пайда эца ховш уж кийчбар. Програма ФГОСаца ювзаяъ я. Из лаьрх1а я к1ира 2 сахъат г1алаг1ай мотт хъехаш йолча учебни планаца кхоачашъе. Шера 68 сахъат хул.

Програма лерх1амаш да:

- дешархошта шоай наъна мотт безалургболча тайпара дешара болх дика оттабе;
- орфографехи, пунктуацехи, морфологехи, фонетикахи кхетам бала;
- метта 1илам 1омаде, г1алг1ай меттах бола кхетам шербар, к1оаргбар;
- г1алат ца деш йоазув де, сочинени, изложени язъе бераш 1омаде;
- дешара кхетам лакхбе, 1омадаъ ховр нийса д1аязде, ший уйлаш, шийна хетар, ховр дешархочо нийса д1аяздергдолаш говзал кхеяр.

Програма чулоацам шера ба. Укх юкъе я фонетика, графика, йоазув, дешар, орфоэпи, орфографи, деша оттам. Урока чулоацама юкъе, тар ма лу , дешара а воспитательни лоарх1ам бола материалаш яхийтай. Уж дукхаг1ъяраш г1алг1ай багахбувцама юкъера, художественни произведенеш т1ара я. Книжка курс кхаъ разделах латт: шоллаг1ча классе дийшар кердадакхар (оазаш, алапаш, предложени, керттера, керттерза маъженаш), деша оттам, къамаъла доакъош.

Грамматика хъаькъехъа кхоачаш де деза декхараш:

- 1) оазех, алапех кхетам балар;

Дешархошта хьалха латта декхараш да оазаш мукъеи мукъазеи, й1аьхеи лоацеи, зовнеи кьореи хилар хар. Цунна ха деза нийса деша тохар оттаде а, шекон мукъа оази мукъаза оази йола дешаш йоазонга дилача нийса д1аязде а, шекон зовнеи кьореи мукъаза оазаш йола дешаш, бокьо дага а лоацаш, нийса мишта язду хьаала. Цу кхетамга хьежжа, нийса бе беза дешархочо фонетически тохкам.

2) деша оттам бе;

Дешархошта ха деза дешай оттам болга, малаг1а дакъа кертера да, керда дешаш мишта хьахул.

3) дешай ма1ан де, дош хьадалара, хьахилара, цо метта дакъалацар мишта да хар;

Берашта ха деза дешай ма1ан, цун таржам де эрсий метта, мишта хьахиннад шин овлах латта дешаш, хала дешаш, къаьнара дешаш.

4) орфографически минимум лакхьяр;

Дешархоша 1омаду дошлорга дешаш дагахьа, тохк цар ма1ан, догалоац уж нийса мишта язде деза. Шолха, щола, шола-шолха алапаш юкье дола дешаш нийса яздара оамал кхею, йоазон моллаг1а болх атохкама балхаш а беш, г1алаташ ца хилийта саькхе хилар кхедар. Шийна хетар, ший керта чура уйла йоазонца д1аязъеш малаг1ча дешашца нийса а, аттаг1а а, хоза а хургья харжа ха деза бера.

3) предложени маьженаш йовзийтар;

Берашта ха деза предложени маьженах латтилга, уж малаг1аш хул, малаг1ьяраш кертера я, малаг1аш кертерза я, царна нийса хаттар оттаде. Иштта ха деза яьржаи яьржанзеи йолча предложенех, маьжений бувзамах.

4) къамаьла доакьош довзийтар;

Дешархошта довз къамаьла доакьош, 1омалу нийса уж шоайла кьоастаде, хаттарашка хьежжа, цар морфологически тохкам бе.

5) дувзадена къамаьл шаьрдар;

б) кхоллама балхаш увттаде 1омабар:

а) сочинени миниатюра;

б) изложени-зарисовка;

Йоазув 3 класс - 68 сахъат. (к1ира 2 сахъат)

№		Сахъатий боарам.	Календарни ха.	Примеч.
---	--	---------------------	-------------------	---------

в) суртах лаъца дувцар оттадар;

г) кицах лаъца сочинени-миниатюра язъяр.

	§1.			
1.	Мукъеи мукъазеи оазаш-алапаш.	1с.		
	§2.			
2.	Дешдакъа.	1с.		
	§3.			
3.	Доккха алап.	1с.		
	§4.			
4.	Шола мукъаза оазаш-алапаш.	1с.		
5.	Дош сехъадаккхар.	1с.		
	§5.			
6.	Шолха алапаш.	1с.		
7.	Изложени.	1с.		
	§6.			
8.	Шола-шолха алапаш.	1с.		
	§7.			
9.	Йиш хоадора хъарак.	1с.		
	§8.			
10.	Къоастора хъаракаш.	1с.		
11.	Диктант (0-срез).	1с.		
12.	Галаташцара болх. §9. Йтаъхеи лоацеи мукъа	1с.		
13.	оазаш. Сочинени.	1с.		
	§10.			
14.	Шекон мукъа оазаш.	1с.		

15.	§11. Дештлехъенаш.	1с.		
16.	§12.	1с.		
17.	Гаргара дешаш.	1с.		
18.	Диктант. Палаташцара болх. Юмадаър чоагдар.	1с.		
19.	§13.	1с.		
20.	Хламай, белгалоний, дер гойтача дешай цлраш.	1с.		
21.	Фу ду? Фу даьд? яхача хаттарашта жоп лу дешаш. Мишта? Малагла? Хъан? Сен? яхача хаттарашта жоп лу дешаш.	1с.		
22.	§14.	1с.		
23.	Предложени.	1с.		
24.	Диктант. Палаташцара болх. §15. Дувцареи, хаттареи, айдареи предложенеш.	1с.		
25.		1с.		
26.	Хаттара предложенеш.	1с.		
27.	Айдара предложенеш. Изложени.	1с.		
28.	§16. Подлежащи.	1с.		

29.	§17. Сказуеми.	1с.		
30.	§18. Карардар.	1с.		
31.	§19. Кертера маъженаш.	1с.		
32.	§20.	1с.		
33.	Предложене кертерза маъженаш.	1с.		
34.	Диктант. Палаташцара болх. Јомадаър чоагдар.	1с.		
35.	§21. Предложенена юкъера дешай бувзам.	1с.		
36.	§22.	1с.		
37.	Деша оттам. Цхъа овла бола дешаш.	1с.		
38.	§23. Деша чаккхе.	1с.		
39.	§24.	1с.		
40.	Дешхълхе. Деш оттама доакъошта дешаш декъар.	1с.		
41.	§25.	1с.		

42.	Суффикс.	1с.		
43.	Деш оттама доакъошта дешаш декъар.	1с.		
44.	Диктант. Палаташцара болх. §26.Зовнеи къореи мукъаза оазаш дош кхоачалуча.	1с.		
45.	§27. Шийна лаларча мукъазача оазашца увш йола мукъаза оаз I, йовш йола –р,-рг яха мукъаза оазаш.	1с.		
46.	Оазаш.	1с.		
47.	-Р,-рг юкъе дола дешаш яздаря бокъо. Сочинени.	1с.		
48.	§28. Къамаъла доакъош.Юкъера кхетам.	1с.		
49.	§29.	1с.		
50.	Цердош. Юкъара кхетам. Изложени.	1с.		
51.	§30. Цердешаш таърахъашца хувцадалар.	1с.		
52.	§31. Цердешай классаш.	1с.		
53.	§32.	1с.		
54.	Кхыча дешашца дувзадаларах цердешаш хувцадалар.	1с.		
55.	Диктант. Палаташцара болх. §33.Белгалдош. Юкъара кхетам.	1с.		
56.	Влаший духъал маан дола белгалдешаш.	1с.		

57.	§34. Лоламеи лоламзеи белгалдешаш.	1с.		
58.	§35. Белгалдешаш классашца хувцадалар.	1с.		
59.	§36.	1с.		
60.	Белгалдешаш таърахъашца хувцадалар.	1с.		
62.	Диктант. Палаташцара болх. §37. Хандош.Юкъара кхетам.	1с.		
63.	Сочинени.	1с.		
64.	§38.	1с.		
65.	Хандош ханашца хувцадалар. Яха ха.	1с.		
66.	Хургйола ха.	1с.		
67.	Шера Юмадаър кердадаккхар.	1с.		
68.	Диктант. Юмадаър кердадаккхар.	1с.		

Рабочая программа по изучению ингушской литературы в 3 классе составлена на основе следующих документов:

4. Федерального базисного учебного плана Российской Федерации, утвержденного приказом Министерства образования Российской Федерации от 9 марта 2004 г. №1312 реализующих программы общего образования» (в ред. приказов Минобрнауки России от 20.08.2008 № 241, от 30.08.2010 № 889, от 03.06.2011 №1994, от 01.02.2012 №74);
5. Федерального перечня учебников, рекомендованных Министерством образования РФ, с учетом требований к оснащению образовательного процесса, в соответствии с содержанием наполнения учебных предметов компонента государственного стандарта общего образования,
6. Базисного учебного плана 2021-2022 учебный год для образовательных организаций РИ, реализующих программы общего образования.

Обучение ведется по учебнику «Дешара книжка» Н.Д. Котиева, С.А. Шадиев «Сердало» 2017г.

На изучение ингушской литературы в 3 классе отводится 2 ч. в неделю.(68 ч.)

Структура документа

Рабочая программа по ингушской литературе включает разделы: пояснительную записку; цели изучения ингушского языка, основное содержание с примерным распределением учебных часов по разделам курса, требования к уровню подготовки учащихся, календарно-тематическое планирование, литературу.

Используемый учебно-методический комплект:

Ингушская литература 3 класс Н.Д. Котиева, С.А. Шадиев

Рабочая программа по ингушской литературе для класса разработана в соответствии с требованиями федерального компонента государственного стандарта начального образования, на основе авторской программы К. А. Гагиев, Н.Д. Котиева, А.О. Мальсагов «Дешар» .

Цели:

- **развитие** художественно-творческих и познавательных способностей, эмоциональной отзывчивости при чтении художественных произведений, формирование эстетического отношения к искусству слова; совершенствование всех видов речевой деятельности, умений вести диалог, выразительно читать и рассказывать, импровизировать;

- **овладение** осознанным, правильным, беглым и выразительным чтением как базовым умением в системе образования младших школьников; формирование

читательского кругозора и приобретение опыта самостоятельной читательской деятельности;

• **воспитание** эстетического отношения к искусству слова, интереса к чтению и книге, потребности в общении с миром художественной литературы; обогащение нравственного опыта младших школьников, формирование представлений о добре и зле, справедливости и честности, развитие нравственных чувств. Активно влиять на личность читателя, его чувства, сознание, волю.

Задачи:

- развивать у детей способность сопереживать героям, эмоционально откликаться на прочитанное,
- учить чувствовать и понимать образный язык, развивать образное мышление,
- формировать умение воссоздавать художественные образы литературного произведения, развивать творческое мышление,
- развивать поэтический слух,
- формировать потребность в постоянном чтении книги, развивать интерес к литературному творчеству, творчеству ингушских писателей,
- обогащать чувственный опыт ребёнка,
- формировать эстетическое отношение ребёнка к жизни,
- расширять кругозор детей через чтение книг различных жанров,
- обеспечить развитие речи школьников и активно формировать навык чтения ингушского языка и речевые умения.

Кхетора каьхат (пояснительная записка)

Таханарча школан хьалхашка латт докхий декхараш. Керттерча даькье уж да хьалкхувш йоаг1а т1ехье эздел долаш, г1улакхаца, нахаца товш, 1имерза, ший моттиг д1алаца ховш, Даьхе а, кьам а, дезал а лоарх1аш, шийна хьалхашка латта декхараш кхетадеш, цу хьаькьаьха кьаьхегаш, дийша, 1илман лардаш 1омаь, вахаре царех пайда эца ховш хьалкхейар. Программа ФГОСаца ювзаяь я. Из лаьрх1а я к1ира 2 сахьат г1алаг1ай литература хьехаш йолча учебни планаца кхоачашье. Шера 68 сахьат хул.

Вахар дег1адоаг1а 1илма, техника, культура дег1адарца. Царга хьежжа хила беца дешархошта тахан беш бола хьехам. Школашка вахарцара бувзам ч1оаг1баро д1адех хьехархошкара дешархой теркам т1абахийта дезар – дукхаг1а долча даькье шоашка уйла яйтар, 1илман лардаш тохкаш болх байтар, 1омадаьчох вахаре пайда эца ховргдолаш.

Наьна мотт 1омабар, грамматика хар боккха лоарх1ам болаш да дешархой кхетам дег1абоалабара, х1ана аьлча, мотт 1омабарца кхетаю мета хозал, из б1аьхий хилар, кхыча кьамий мотт а дикаг1а кхетабу бераша, цар культура йовза а новкьостал ду. Дешархошта д1ахьехар хила деза уж кхетаргболаш, ц1енача, аттача меттала, 1омадаьчох ма хулла дукхаг1а дукхаг1а пайда эца йиш хургйолаш. Цудухьа наьна мотт хьехачо керттердар хьакьоастадеш, цунна теркам т1абохийташ, грамматически бокьонаш в1аши юсташ бе беца ший болх.

Наьна метта урокаш т1а дешархоша г1алг1ай метта грамматически лардаш 1омаю, кьамаьл шаьрдара балхаш а ду.

Пхелаг1ча классе доладу грамматически дакьа – морфологи 1омае, из болх д1ахьо ялхлаг1чеи ворх1лаг1чеи классашка. Из раздел я кьамаьла доакьоех кхетам луш, хьалха царех 1омадаьр к1оаргдеш, шердеш. Кьамаьла доакьош 1омадеш дешархошта ха деза предложенешта юкьера уж шеко йоацаш белгалдаха.

Дешархой кьамаьла культура лакхьари 1омадаьчун навькаш дег1айоалаяри хила деза х1ара урока. Из болх д1ахьо тайп-тайпара упражненеш кхоачашьярца. Упражненеша новкьостал ду 1омаь бокьонаш ч1оаг1ье, орфографически а пунктуационни говзал ч1оаг1ье, грамматически материал дикаг1а кхетае а, йоазонца цунах пайда эца а.

Говзамеча йоазонех пайда эцаш, дувзадена кьамаьл шаьрдеш дешархой теркам т1абахийта беца хьехархочо сочиненеш, изложенеш язьяра,говзамеча текста тохкам бе 1омабара.

Тайп-тайпарча дошлоргех пайда эца 1омаде деза хьехархочо бераш, шоаш бувцаш бола мотт б1аьхий, ира, говза, хоза бувцаргболаш, кьамаьл деча хана а йоазув деш а г1алаташ дергдоацаш. Х1ара уроках, кердачох хоам беш, хьалха 1омадаьр дагалувцийта деза дешархошка, кердачун хьалха 1омадаьчунца бувзам а беш.

Х1ара классе шу д1адолалуш а шу чакхдоалаш а хьалха 1омадаьр кердадаккха деза дешархошца, программаца белгалбаьккха дувзадена кьамаьл шаьрдара болх бизза д1абахьа беца.

Г1алг1ай мотт хьехара г1улакх доаг1ача тайпара хьехархочо д1ахьой, дешархошта шоай наьна мотт безалургба, шоаш 1омабеча кхыча кьамий метай бокьонаш йовза атта хургда.

Тема

№	Тема	Сахъятий боарам.	Календ. ха.	Примеч .
3 кл. I четв.				
<u>Ахкеи гуйреи.</u>				
1.	«Дешархошка». Яндиев Дж. «Цхьоалагича сентябре». Муталиеа Хь.-Б.	1с.		
2.	«Хьехархо». Осмиев Хь.	1с.		
3.	«Iарамхий йисте». Льянов М. «Ахкан бийса». Осмиев Хь.	1с.		
4.	«Дога халхадувл». Гагиев Г.	1с.		
	* « Маьлха зIанараш ». Ушинский К. Кицаш.			
5.	«Хьунагла». Боков А. «Гуйра». Хамхоев А. «Гуйре».	1с.		
6.	«Маькхах дола дош».	1с.		
7.	«Ялата хам». «Фийг». Осмиев Хь.	1с.		
8.	«Са юрт». Чахкиев С. Кицаш.	1с.		
<u>Iалам лорадар-Даьхе лораяр да.</u>				
9.	«ДагадоагIарех». Пришвин М.	1с.		
10.	«Га дIаегIай Мусас беша». Гагиев Г.	1с.		
11.	«Лийга бIийг». Хашагульгов I.	1с.		
12.	«Даьра чов». Плиев М.-С.	1с.		
	* « Лом ». Хашагульгов I.			
13.	«Борзик». Саракаев Хь. «Хьазилгаш лувца циск». Даурбеков Б.	1с.		
14.	«Сувсакъ». Хашагульгов I.	1с.		
	* « БIарзадахка ». Хашагульгов I.			
15.	Классал арахьара дешар.	1с.		
16.	Чудерзора урок.	1с.		

II четв.				
1.	«Даим дешаш хилда бераш». «Берашка». Котиева Н. «Вай берал». Солоухин В.	1с.		
2.	«Эздел». Гагиев Г. Кицаш.	1с.		
3.	«Даяха ха». Осмиев Хь. «Харцои нийсхой». Кодзоев I.	1с.		
4.	«ХIана вар Мурад гIайгIане». Чантиев I.	1с.		
5.	«Денал гIулакхаца хьахьокх». Чантиев I.	1с.		
6.	«Визза кьонах». Гагиев Г.	1с.		
	* « Дика оамал ». Чантиев I.			
7.	«Бурдолг». Шадиев С.	1с.		
	<u>Ia.</u>			
8.	«Бераш Iанна гIаддахад». Арчаков Т. «Лоа делх». Осмиев Хь.	1с.		
	* « Биъ дагалоаттам ». Ушинский К.			
9.	«Iани ахкани хинна кьовсам». (фаьлг) Чантиев I.	1с.		
10.	«Керда шу». Хашагульгов I. «Керда шу-керда беркат». Чахкиев С.	1с.		
11.	«Ia». Арчаков Т. Кицаш.	1с.		
12.	«Берза Iазал». Костоев I.	1с.		
13.	«Хьуна оакхарий кьамаьлаш». (фаьлг)	1с.		
	* « БIарашдуарг ». Гамботов Б.			
	* « Iан сурташ ». Баратынский Е.			
14.	Классал арахьара дешар.	1с.		
15.	Чудерзора урок.	1с.		
III четв.				
<u>Гулакх, эздел-доттагий ба.</u>				
1.	«Визза кIант». Гагиев Г.	1с.		
2.	«Ца вовза доттагIа». Сулаев М.	1с.		
	* « Ахьмади Махьмади ». Гагиев Г.			
	* « Нийса язде Iомавелча ». Плиев М.-С.			

3.	«Даь хьехамаш». Кодзоев I.	1с.		
4.	«Нахацара гулакх». Озиев С.	1с.		
5.	«Мишта яа еза маькх». Гагиев Г. Чудерзора урок.	1с.		
<u>Даьймехка яхь йола кIантий.</u>				
6.	«АргIа-тIехьашка хинна тIом». «1919 шу Экажкьонгий-Юрта». Муталиев Хь.-Б.	1с.		
7.	«Дего гешт дергдац». Зязиков Б. Кицаш.	1с.		
8.	«Кавказа турпал-Тутаева Аьсет». Шадиев С.	1с.		
9.	«Иштта тIом бора вежараша». Шадиев С.	1с.		
10.	«Осканов Суламбик-халкьа тешаме воI». Шадиев С.	1с.		
11.	«ЦIавенав тха лоалахо». Арчаков С.	1с.		
12.	Классал араьхара дешар.	1с.		
<u>Вай ноаноех лаьца.</u>				
13.	«Наьна кулг». (шира дувцар) «Наьна бийса». Мякиев А.	1с.		
<u>Блаьсти.</u>				
14.	«Март». «Оалхазараш цIадахкар». Бианки В.	1с.		
	* « Ялат дIаде доладир ». Шадиев С.			
15.	«Блаьстан юхь». Озиев А. «Блаьсти». Осмиев Хь.	1с.		
16.	Кицаш. «Балха Iуйре». Яндиев Дж.	1с.		
	* « ДоттагIий ». (фaьлг) Кодзоев I.			
	* « Беши карти ». (фaьлг) Осмиев Хь.			
17.	«Дога». Осмиев Хь.	1с.		
<u>Халкьа багахбувцам.</u>				
18.	Кицаш. Мальсагов А. «Мишта кхетаду вай кицаш тахан»?	1с.		
19.	Классал араьхара дешар.	1с.		
20.	Чудерзора урок.	1с.		

ІҮ четв.				
1.	«Ховли-довзалеш». «Тхьуж-илли».	1с.		
2.	«Бийдолгаш».	1с.		
3.	«Къажкъайг». (фяьлг)	1с.		
	* « <i>Пхьагало парглатдаьха оакхарий</i> ». (фяьлг)			
4.	«Борзи Іаьхари». (фяьлг)	1с.		
5.	«Газеи цун бІийги». (фяьлг)	1с.		
6.	«Хьаькъал теннад». (фяьлг)	1с.		
	* « <i>Са ги боагларгба хьо</i> ». (фяьлг)			
7.	«Мишта Іехадаьд цогало оакхарий»? (фяьлг)	1с.		
8.	«Борзи, цогали, пхьагали». (фяьлг)	1с.		
	* « <i>Котам</i> ». (фяьлг)			
9.	«Дог-майра пхьагал». (фяьлг)	1с.		
10.	«Хьунсаг». (фяьлг)	1с.		
<u>Шира дувцараш.</u>				
11.	«Тускар чоагІа делахь». «ЦІа дехад».	1с.		
12.	«Лом-лом да».	1с.		
13.	«Миста бод беча тоалургвар».	1с.		
14.	Классал арахьара дешар.	1с.		
15.	Іомадаьр чоагІдар.	1с.		
16.	Чудерзора урок.	1с.		

На изучение ингушского языка в 4 классе отводится 2 ч. в неделю. (68 ч.)

Структура документа

Рабочая программа по ингушскому языку включает разделы: пояснительную записку; цели изучения ингушского языка, основное содержание с примерным распределением учебных часов по разделам курса, требования к уровню подготовки учащихся, календарно-тематическое планирование, литературу.

Используемый учебно-методический комплект: Ингушский язык 4 класс К.А. Гагиев, Н.Д. Котиева, Р.И. Оздоев

Цель: формирование индивидуальности ребёнка, как средства становления всех форм общения – говорения, письма, слушания, чтения, средство понимания окружающего мира и самого себя.

Д1акхетора каъхат

Г1алг1ай метто, эрсий метто санна, метта 1илман дакъа а ший ма1анна а йоккха моттиг д1алоац. Цун дешарца а кхетамца а бераш кхедара доккха практически ма1ан да. Наъна метто юкъелоац дешархой патриотизма а, кхыча къамашца 1имерза а, эзди а хилара уйлашца кхетадеш кхедара маъхала таронаш.

Школе наъна мотт 1омабара керттера 1алошонаш я дешар дика ховш дешархой кийчбар, багах деча, йоазон а къамаълах а кхоачам болаш, пайда эца ховш уж кийчбар. Программа ФГОСаца ювзаяь я. Из лаьрх1а я к1ира 2 сахъат г1алаг1ай мотт хъехаш йолча учебни планаца кхоачашье. Шера 68 сахъат хул.

Программа лерх1амаш да:

-дешархошта шоай наъна мотт безалургболча тайпара дешара болх дика оттабе;

- орфографехи, пунктуацехи, морфологехи, фонетикахи кхетам бала;

-метта 1илам 1омаде, г1алг1ай меттах бола кхетам шербар, к1оаргбар;

- г1алат ца деш йоазув де, сочинени, изложени язье бераш 1омаде;

-дешара кхетам лакхбе, 1омадаь ховр нийса д1аязде, ший уйлаш, шийна хетар, ховр дешархоcho нийса д1аяздергдолаш говзал кхеяр.

Программа чулоацам шера ба. Укх юкъе я фонетика, графика, йоазув, дешар, орфоэпи, орфографи, деша оттам. Урока чулоацама юкъе, тар ма лу , дешара а воспитательни лоарх1ам бола материалаш яхийтай. Уж дукхаг1ъяраш г1алг1ай багахбувцама юкъера, художественни произведенеш т1ара я. Книжка курс кхаь разделах латт: шоллаг1ча классе дийшар кердадакхар (оозаш, алапаш, предложени, керттера, керттерза маъженаш), деша оттам, къамаъла доакъош.

Грамматика хъаькъехъа кхоачаш де деза декхараш:

1) оозех, алапех кхетам балар;

Дешархошта хьалха латта декхараш да оозаш мукъеи мукъазеи, й1аьхеи лоацеи, зовнеи къореи хилар хар. Цунна ха деза нийса деша тохар оттаде а, шекон мукъа оози мукъаза оози йола дешаш йоазонга дилача нийса д1аязде

а, шекон зовнеи кьореи мукъаза оазаш йола дешаш, бокьо дага а лоацаш, нийса мишта язду хьаала. Цу кхетамга хьежжа, нийса бе беза дешархоcho фонетически тохкам.

2) деша оттам бе;

Дешархошта ха деза дешай оттам болга, малаг1а дакъа кертера да, керда дешаш мишта хьахул.

3) дешай ма1ан де, дош хьадалара, хьахилара, цо метта дакъалацар мишта да хар;

Берашта ха деза дешай ма1ан, цун таржам де эрсий метта, мишта хьахиннад шин овлах латта дешаш, хала дешаш, къаьнара дешаш.

4) орфографически минимум лакхьяр;

Дешархоша 1омаду дошлорга дешаш дагахьа, тохк цар ма1ан, догалоац уж нийса мишта язде деза. Шолха, щола, шола-шолха алапаш юкъе дола дешаш нийса яздара оамал кхею, йоазон моллаг1а болх атохкама балхаш а беш, г1алаташ ца хилийта саькхе хилар кхедар. Шийна хетар, ший керта чура уйла йоазонца д1аязъеш малаг1ча дешашца нийса а, аттаг1а а, хоза а хургья харжа ха деза бера.

3) предложени маьженаш йовзийтар;

Берашта ха деза предложени маьженах латтилга, уж малаг1аш хул, малаг1ьяраш кертера я, малаг1аш кертерза я, царна нийса хаттар оттаде. Иштта ха деза яьржаи яьржанзеи йолча предложенех, маьжений бувзамах.

4) къамаьла доакьош довзийтар;

Дешархошта довз къамаьла доакьош, 1омалу нийса уж шоайла къоастаде, хаттарашка хьежжа, цар морфологически тохкам бе.

5) дувзаденна къамаьл шаьрдар;

б) кхоллама балхаш увттаде 1омабар:

а) сочинени миниатюра;

б) изложени-зарисовка;

в) суртах лаьца дувцар оттадар;

г) кицах лаьца сочинени-миниатюра язьяр.

ЙОАЗУВ – 4 КЛАСС (68 САХЪАТ)

№	Тема	Кол. час	Дата план.
1	Доалареи юкьареи ц'ердешаш	1	
2	Оазаш алапаш	1	
3	Мукъеи мукъазеи оазаш	1	
4	Й'аьхеи лоацеи мукъа оазаш	1	
5	Зовнеи кьореи мукъаза оазаш.	1	
6	В'аши духьала нийслуш йола зовнеи кьореи м-за оазаш	1	
7	Диктант «Юрт». 3 кл. 1омадаьр кердаккхар.	1	
8	Диктанта анализ яр. Шола мукъаза оазаш алапаш.	1	
9	Шолха мукъа а мукъаза а алапаш	1	
10	Шола-шолха алапаш	1	
11	Алап й (йот)	1	
12	Йиш хоадора а кьоастара а хьаракаш(ь,ь). Дешдакьа	2	
13			
14	Диктант. Тема «Шола-шолха алапаш»	1	
15	Диктанта анализ яр. Деша овла. Цъха овла бола дешаш	1	
16	Йиш хоадора а кьоастара а хьаракаш(ь,ь)	1	
17	Дешдакьа	1	
18	Деша овла. Цъха овла бола дешаш	1	
19	1омадаьр ч'оаг'дар. Деша овла.	1	
20	Деша чаккхе.	1	
21	Дешхьалхе.	1	
22	Суффикс.	2	
23			
24	Изложени «Тха юрт» Оаг1.69	1	
25	Дувцареи,хаттареи,айдареи предложенеш	1	
26	Предложени кертери кертерзеи маьженаш	1	
27	Цъхантайпара маьженаш йола предложенеш. Контролни хьат'аяздар.	1	
28	Предложени цъхантайпарча маьженашта юкье а,е,и яха хоттаргаш	1	
29	Диктант.	1	
30	Диктанта анализ яр. Хоттаргаш а,е.	1	

31	Хотгарг и.	1	
32	Хотгарг и.	1	
33	А,е,и яха хотгаргаш долча предлож.цхъантайпарча маъженаш	1	
34	А,е,и яха хотгаргаш долча предложене цхъантайпарча маъженашта юкье сецара хъаракаш	1	
35	Іомадаър кердадаккхар.	1	
36	ЦІердош. Юкъара кхетам	1	
37	ЦІердешай таърахъашца хувцадалар	1	
38	Диктант. Тема «ЦІердош»	1	
39	ЦІердешай классаш	1	
40-41	ЦІердешай дожарашца хувцадалар.	2	
42-43	ЦІердешай дукхален таърахъ	2	
44	Белгалдош . Юкъара кхетам	2	
45			
46	ЛоІамеи лоІамзеи белгалдешаш	1	
47	Белгалдешаш таърахъашцеи классашцеи хувцадалар	2	
48			
49	Белгалдешай дожарашца хувцадалар	2	
50			
51	Диктант. Тема «Белгалдош»	1	
52	Диктанта анализ яр. Таърахъдош. Юкъара кхетам	1	
53	Массалии аргІани таърахъдешаш	1	
54	ЦІерметтдош. Юкъара кхетам	1	
55	ЦІерметтдешай легар	1	
56	Хандош юкъара кхетам	1	
57	Хандеша белгалза форма	1	
58	Промежуточни аттестаци.	1	
59	Хандеша ханаш	1	
60	Хандеша йола ха.	1	
61	Хандеша яха ха.	1	
62	Хандеша хургйола ха	1	
63	Дацардешаш ца,ма хандешашца нийса яздар	1	
64	Диктант. Тема «Хандош»	1	
65	Іомадаър кердадаккхар	1	

66	Куцдош. Юкъяра кхетам	1	
67.68	Шера Iомадаър кердадакхар	2	

Рабочая программа по изучению ингушской литературы в 4 классе составлена на основе следующих документов:

7. Федерального базисного учебного плана Российской Федерации, утвержденного приказом Министерства образования Российской Федерации от 9 марта 2004 г. №1312 реализующих программы общего образования» (в ред. приказов Минобрнауки России от 20.08.2008 № 241, от 30.08.2010 № 889, от 03.06.2011 №1994, от 01.02.2012 №74);
8. Федерального перечня учебников, рекомендованных Министерством образования РФ, с учетом требований к оснащению образовательного процесса, в соответствии с содержанием наполнения учебных предметов компонента государственного стандарта общего образования,
9. Базисного учебного плана 2021-2022 учебный год для образовательных организаций РИ, реализующих программы общего образования.

Обучение ведется по учебнику «Дешара книжка» К.А. Гагиев, Н.Д. Котиева, Р.И. Оздоев «Сердало» 2021г.

На изучение ингушской литературы в 4 классе отводится 2 ч. в неделю.(68 ч.)

Структура документа

Рабочая программа по ингушской литературе включает разделы: пояснительную записку; цели изучения ингушского языка, основное содержание с примерным распределением учебных часов по разделам курса, требования к уровню подготовки учащихся, календарно-тематическое планирование, литературу.

Используемый учебно-методический комплект:

Ингушский язык 4 класс К.А. Гагиев, Н.Д. Котиева, Р.И. Оздоев

Рабочая программа по ингушской литературе для класса разработана в соответствии с требованиями федерального компонента государственного стандарта начального образования, на основе авторской программы К. А. Гагиев, Н.Д. Котиева, А.О. Мальсагов «Дешар» 2021год .

Цели:

- **развитие** художественно-творческих и познавательных способностей, эмоциональной отзывчивости при чтении художественных произведений, формирование эстетического отношения к искусству слова; совершенствование всех видов речевой деятельности, умений вести диалог, выразительно читать и рассказывать, импровизировать;

- **овладение** осознанным, правильным, беглым и выразительным чтением как базовым умением в системе образования младших школьников; формирование читательского кругозора и приобретение опыта самостоятельной читательской деятельности;

- **воспитание** эстетического отношения к искусству слова, интереса к чтению и книге, потребности в общении с миром художественной литературы; обогащение нравственного опыта младших школьников, формирование представлений о добре и зле, справедливости и честности, развитие нравственных чувств. Активно влиять на личность читателя, его чувства, сознание, волю.

Задачи:

- развивать у детей способность сопереживать героям, эмоционально откликаться на прочитанное,
- учить чувствовать и понимать образный язык, развивать образное мышление,
- формировать умение воссоздавать художественные образы литературного произведения, развивать творческое мышление,
- развивать поэтический слух,
- формировать потребность в постоянном чтении книги, развивать интерес к литературному творчеству, творчеству ингушских писателей,
- обогащать чувственный опыт ребёнка,
- формировать эстетическое отношение ребёнка к жизни,
- расширять кругозор детей через чтение книг различных жанров,
- обеспечить развитие речи школьников и активно формировать навык чтения ингушского языка и речевые умения.

Кхетора каьхат (пояснительная записка)

Таханарча школан хьалхашка латт докхий декхараш. Кертерча даькье уж да хьалкхувш йоаг1а т1ехье эздел долаш, г1улакхаца, нахаца товш, 1имерза, ший моттиг д1алаца ховш, Даьхе а, кьам а, дезал а лоарх1аш, шийна хьалхашка латта декхараш кхетадеш, цу хьаькьаьха кьаьхегаш, дийша, 1илман лардаш 1омаь, вахаре царех пайда эца ховш хьалкхейр. Программа ФГОСаца ювзяь я. Из лаьрх1а я к1ира 2 сахьат г1алаг1ай литература хьехаш йолча учебни планаца кхоачашье. Шера 68 сахьат хул.

Вахар дег1адоаг1а 1илма, техника, культура дег1адарца. Царга хьежжа хила беа дешархошта тахан беш бола хьехам. Школашка вахарцара бувзам ч1оаг1баро д1адех хьехархошкара дешархой теркам т1абахийта дезар – дукхаг1а долча даькье шоашка уйла яйтар, 1илман лардаш тохкаш болх байтар, 1омадаьчох вахаре пайда эца ховргдолаш.

Наьна мотт 1омабар, грамматика хар боккха лоарх1ам болаш да дешархой кхетам дег1абоалабара, х1ана аьлча, мотт 1омабарца кхетаю мета хозал, из б1аьхий хилар, кхыча кьамий мотт а дикаг1а кхетабу бераша, цар культура йовза а новкьостал ду. Дешархошта д1ахьехар хила деза уж кхетаргболаш, ц1енача, аттача меттала, 1омадаьчох ма хулла дукхаг1а дукхаг1а пайда эца йиш хургйолаш. Цудухьа наьна мотт хьехачо кертердар хьакьоастадеш, цунна теркам т1абохийташ, грамматически бокьонаш в1аши юсташ бе беа ший болх.

Наьна метта урокаш т1а дешархоша г1алг1ай метта грамматически лардаш 1омаю, кьамаьл шаьрдара балхаш а ду.

Пхелаг1ча классе доладу грамматически дакьа – морфологи 1омае, из болх д1ахьо ялхлаг1чеи ворх1лаг1чеи классашка. Из раздел я кьамаьла доакьоех кхетам луш, хьалха царех 1омадаьр к1оаргдеш, шердеш. Кьамаьла доакьош 1омадеш дешархошта ха деза предложенешта юкьера уж шеко йоацаш белгалдаха.

Дешархой кьамаьла культура лакхьари 1омадаьчун навькаш дег1айоалаяри хила деза х1ара урока. Из болх д1ахьо тайп-тайпара упражненеш кхоачашьярца. Упражненеша новкьостал ду 1омаь бокьонаш ч1оаг1ье, орфографически а пунктуационни говзал ч1оаг1ье, грамматически материал дикаг1а кхетае а, йоазонца цунах пайда эца а.

Говзамеча йоазонех пайда эцаш, дувзадена кьамаьл шаьрдеш дешархой теркам т1абахийта беа хьехархочо сочиненеш, изложенеш язьяра,говзамеча текста тохкам бе 1омабара.

Тайп-тайпарча дошлоргех пайда эца 1омаде деза хьехархочо бераш, шоаш бувцаш бола мотт б1аьхий, ира, говза, хоа бувцаргболаш, кьамаьл деча хана а йоазув деш а г1алаташ дергдоацаш. Х1ара уроках, кердачох хоам беш, хьалха 1омадаьр дагалувцийта деза дешархошка, кердачун хьалха 1омадаьчунца бувзам а беш.

Х1ара классе шу д1адолалуш а шу чакхдоалаш а хьалха 1омадаьр кердадаккха деза дешархошца, программаца белгалбаьккха дувзадена кьамаьл шаьрдара болх бизза д1абахьа беа.

Г1алг1ай мотт хьехара г1улакх доаг1ача тайпара хьехархочо д1ахьой, дешархошта шоай наьна мотт безалургба, шоаш 1омабеча кхыча кьамий метай бокьонаш йовза атта хургда.

ДЕШАР – 4 КЛАСС (68 САХЪАТ)

№	Тема	КОЛ-ВО ЧАСОВ	дата
I- четвърть			
Даъй-Мохк Г1алг1айче			
1	Книжка довзар. «Г1алг1ай мохк» Хамхоев А.	1	
2	«Тахан со г1озваьнна» Яндиев Дж.	1	
3	«Къамаъл» Гагиев Г.	1	
4	«Ма къаьга доаг1а» Осмиев Хь.	1	
5	Кл. арахъара урок «Сона Даъхе еза» Хамхоев А.	1	
6	«Наъсаре» Чахкиев С.	1	
7	«Г1ишланхой 1уйре» Кодзоев Т.	1	
8	«Даъхен ираз 1алашде» Озиев С.	1	
9	«Вай байракх. Вай герб».	1	
Хьамсара 1алама сурташ			
10	«Г1аьнаш лега ха» Гагиев Г.	1	
11	Кл.арахъара урок «Лийг» Хашагульгов I	1	
12	«Хьунаг1ара гуйран 1уйре» Торшхоев И.	1	
13	«Эггара боккхаг1бола чкъаьра»	1	
14	«Аьхки сала1ар» Саракаев Хь.	1	
15	«Эг1ар» Ведзижев А.	1	
Къахъегам, г1улакх, эзел-доттаг1ий ба			
16	«Кхоанен даъй» Плиев М-С.	1	
18	«Безам ба са» Осмиев Хь.	1	
II- четвърть			
19	«Дикадар, водар» Берсанов Х.	1	
20	«Г1ишланхой» Ужахова Х.	1	
21	«Къоанои К1анти» Костоев I.	1	
22	Кл.арахъара урок «Гоатолг» Плиев М-С	1	
23	«Йиь хъаж1а» Плиев М-С	1	
24	«Лейлай ц1ай» Шадиев С, «Балха кулгаш» Осмиев Хь.	1	

25	«Хъаг1» Шадиев С.	1	
Халкъа багахбувцам			
26	Багахбувцама дош- хозала хъаст. Танкиев А.	1	
27	Иллеш	1	
28	Кицаш. Ховли- довзали.	1	
29	Кл.арахъара урок. «Когсоалозаш» Осмиев Хъ.	1	
30	Фаьлга хъалха оалараш «Тешаме новкъост» фаьлг	1	
31	«Тешаме новкъост» (фаьлг), Берза дув (фаьлг).	1	
3 четверть			
32	Борзи ж1алии (фаьлг)	1	
33	Маъра к1аьнк (фаьлг)	1	
34	Дошо фийг (фаьлг), «Кхо хъехар» (фаьлг)	1	
35	Кл.арахъара урок. «Юрт ягар» Галаев Хъ.	1	
36	«Къе саги борзи» (фаьлг), «1овдалча берзах бола фаьлг»	1	
Машаран доттаг1алаи т1ехъа			
37	«Доттаг1а» Гагиев Г. «Г1алг1ай мотт»	1	
38	«Осканов Суламбек-Халкъа турпал» Котиева Н.	1	
39	«Машар» Гагиев Г. «Ма дика дар» Хамхоев А.	1	
40	Кл.арахъара урок. «Муг1арера г1ишланхо» Кодзоев Т.	1	
41	«Бераш- Даъхен кхоане я» Осмиев Хъ., «Шоайла машар лоаттабе» Озиев С.	1	
42	«Хъаьхочун да» Чахкиев С.	1	
Г1алг1ай йоазанхой			
43	«Къахъегам» , «Кадайли Мекъали» Озиев С.	1	
44	«Совг1ат», «Бераш дегаг1оз» Озиев С.	1	
45	Кл.арахъара урок «Майра летчик» Галаев Хъ	1	
46	«Б1аьсти» Зязиков Хъ-Б.	1	
47	«Керда шу», «Б1аьсти йоаг1а!» Осмиев Хъ.	1	
48	«Кулгаша б1аргаша», «Б1аьстан дог1а» Муталиев Хъ-Б.	1	
49	«Лермонтовга», «Б1аьсти» Яндиев Дж.	1	
50	«Мух», «Низа овла» Веджижев А.	1	

51	«Безама юххъанцара оагилг», «Нана» Чахкиев С.	1	
4 четверть			
52	«Тирк», «Бутт», «Са моаршал да хьога» Плиев М-С	1	
53	Кл.арахъара урок.Села1ад дешар	1	
54	«Г1айг1а оаш ма елаш», «Наьсарен лаьтта», «Г1араг1ураш» Гагиев Г.	1	
Дувца вай ноаноех лаьца			
55	«Нана» Муталиев Хь-Б., «Нана тхъайса улл» Гагиев Г.	1	
56	«Оаг1ув хьалаьцача» Мальсагов А.	1	
57	«Даьци» ШадиевС.	1	
58	Кл.арахъара урок.Села1ад дешар	1	
59	«Нана дагалаьца» Осмиев Хь., «Кхалнах» Хамхоев А.	1	
Хьамсара 1алама сурташ			
60	«Шера ханаш», «Аькхе» Плиев А.	1	
61	«Ткъамашца лела сахъат» Чаплина В.	1	
62	«Даьхе» Гагиев Г., «Б1аьсти йоалаш» Плиев А.	1	
63	«Б1аьстинг» Кодзоев Н. «Б1аьсти» » Гагиев Г.	1	
64	«Села1ад» Мякиев А. «Хьаст» Арапиев Хь.	1	
65	«В1овнаш» Гагиев Г. «Г1аи цун т1ехъеи»	1	
66	«Чарахъал дитар» Шадиев С.	1	
67	Бакъилг» Арчаков Т.	1	
68	1омадаьр кердаакхар	1	